

BESLUT

2019-12-20

Dnr: 19/00612

SAKEN

Rapport, SVT1, 2018-11-21, kl. 19.30, inslag om en tidigare riksdagsledamot; fråga om opartiskhet och saklighet samt respekt för privatlivet

BESLUT

Inslaget frias. Det strider inte mot kraven på opartiskhet och saklighet eller bestämmelsen om respekt för privatlivet.

INSLAGET

Programledaren påannonserade inslaget enligt följande.

SVT kan idag avslöja att tidigare riksdagsledamot [A] från [namngiven stad] under sin tid i finansutskottet gick in i flera styrelser med personer dömda för ekobrott. Bedrägeriexperter varnar för flera av bolagen.

Samtidigt som inslaget påannonserades visades en elektronisk skylt med texten: ”FD riksdagsledamot - I bolag med ekodömda”. Därefter följde en intervju med bedrägeriexperterna B och C. Följande sades.

(Reporter) – Om du skulle välja ett ord för den här typen av verksamhet? (B) – Ja, pyramidspel. (Reporter) – Vad säger du? (C) – Scam.

Arkivbilder från en budgetdebatt i riksdagen visades. Följande sades.

(Talman) – Och där är första anmälda talare [A] Moderaterna. Varsågod för anförande. (Reporter) – Han satt där fram till valet med plats i finansutskottet (A) – Vi har ju alla förstått behovet av att man skärper regler och ökar tillsyn och... (Reporter) – Han gick också in i flera bolag. Två med inriktning mot så kallade kryptovalutor.

I en telefonintervju med A sades följande enligt textningen.

(A) – Jag tror att världen kommer att förändras mer av de nya teknikerna som nu är på väg, än världen förändrades av internet. Sen är det ju upp till varje enskilt företag och där försöker jag på bästa sätt bidra till att man kan navigera i det här landskapet. För

det finns ju otroligt mycket som är på väg och på gång och allt är inte seriöst om jag uttrycker mig så.

Därefter sades följande.

(Reporter) – Men SVT:s granskning visar att det i kretsen kring flera av de bolag som [A] själv gått in i finns flera personer dömda för ekonomisk brottslighet med tidigare näringsförbud, skulder och konkurser. (B) – Det här är väl, vad ska jag säga, serieentreprenörer som haft en väldig otur med sina affärer över lång tid om jag uttrycker det så. (Reporter) – SVT har tagit hjälp av två bedrägeriexperter som reagerar starkt på några av bolagen. (C) – Speciellt personer med massiva skuldsaldon. Man kan även titta på tidigare engagemang. Vad har hänt med bolagen? Har vissa utav bolagen hamnat i händerna på målvakter? Finns det kopplingar till pågående brottsutredningar kring de här? Absolut. Så varningstecknen finns där.

Reportern sökte bland annat vd:n för ett av de aktuella bolagen men han ville inte ställa upp på en intervju. A meddelade skriftligen att han inte hade anledning att misstänka några oegentligheter. Därefter sades följande.

(C, expert bedrägeriprevention) – Det är inte första gången någonting sådant här sker. Utan det är ju snarare så att en person som ska vara ansiktet utåt och ge ett visst bolag trovärdighet blir ju lätt i de här bedrägerisammanhangen eller vad ska man säga, en nyttig idiot. (Reporter) – Bolagen har framhållit sina politiska kontakter men själv har [A] inte anmält sina sidouppdrag till riksdagsförvaltningen trots att det krävs i lagen. Han beskriver det som ett rent förbiseende. (C, expert bedrägeriprevention) – Det ger bolaget trovärdighet. Jag menar att om personen då sitter i riksdagen, konstitutionsutskottet, finansutskottet, jamen det är ju inte vem som helst som gör det. Och om den står bakom bolaget så måste det ju vara seriöst. Eller hur? (Reporter) – Efter att SVT ställt frågor lämnar [A] nu styrelsen för [bolagsnamn]. Han skriver i en kommentar att både hans utträden och hans inträden i olika styrelser baseras helt på affärslogik.

ANMÄLAN

A har anmält inslagen och anför i huvudsak följande.

Opartiskhet

Reportern vinklade och undanhöll fakta på ett medvetet sätt i syfte att skada A som person. Programbolaget hade fått tillräckligt med synpunkter och underlag från A gällande anklagelserna mot honom för att kunna infoga dessa i inslaget, men valde att inte göra det, för att ytterligare förstärka karaktärs mordet. Det kan omöjligt vara så att rätten att få ge sina kommentarer endast kan komma ifråga via en tv-intervju eller tal.

Saklighet

Bilden som gavs av A var att han skulle vara inblandad i något som är brottsligt, eller minst lurendrejeri och skojeri. Det var en osaklig bild där svävande anklagelser hämtade från internetforum insinuerade att det fanns en historik runt vissa ej namngivna personer eller företag där det förekommit ekobrottslighet. Detta utan att specificera vad dessa påstådda brott i så fall bestod av. Ännu mindre vem eller vilka som gjort sig skyldiga till detta är, och vad det i så fall

hade med A att göra.

Respekt för privatlivet

Inslaget satte A i centrum med namn och bild, där anslaget var bedrägeri. Bilden förstärktes av att så kallade experter fritt spekulerade i om det handlade om pyramidspel och lurendrejeri, och om A inte själv var inblandad så var A en nyttig idiot som låtit sig utnyttjas. Inslaget sändes i november 2018, A lämnade dock sitt uppdrag som riksdagsledamot efter valet i september 2018. Enligt A är han efter sitt avslutade uppdrag som riksdagsledamot inte längre en offentlig person.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sveriges Television AB (SVT) anser att inslaget överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet samt bestämmelsen samt respekt för privatlivet. SVT anför följande.

Opartiskhet

Anmälarens påståenden om att inslaget skulle ha utförts på något slags uppdrag med syfte att skada honom tillbakavisas bestämt av redaktionen. Redaktionen tar emot mängder av nyhetstips men går inte vidare om innehållet inte bedöms som relevant och sakuppgifter kan bekräftas. I inslaget framfördes inte något om att anmälaren skulle gjort sig skyldig till bedrägeri.

A hänvisar till omdömen från personer inom de bolag där han varit engagerad, som belägg för att hans engagemang har varit allvarligt menat. Som framgår gjordes i inslaget inte gällande att engagemanget inte skulle vara allvarligt menat från hans sida. Granskningen i inslaget visade inte att A skulle vara en oseriös affärsman som givit sig i lag med seriösa bolag, utan att bolag och personer med en mindre smickrande bakgrund kunnat använda sig av A:s goda namn för att förbättra sin image. Det aktuella bolaget – vars styrelse A lämnade i samband med granskningen i inslaget – ifrågasattes och kritiserades redan under A:s tid i styrelsen. Bolaget har kritiserats av organisationen Aktiespararna, och har fått allvarlig kritik från sina egna revisorer för sin bokföring.

Saklighet

A:s påstående att SVT skulle baserat granskningen på uppgifter från internetforum är inte korrekt. Alla faktauppgifter är inhämtade från i huvudsak öppna källor kring bolagen och A:s riksdagsengagemang. Bland källorna kan nämnas bolagens årsredovisningar och bolagsstämmoprotokoll, domar i brottmål, A:s eget intygande om sidouppdrag till riksdagsförvaltningen med mera.

Redaktionen har granskat bakgrunden och verksamheten hos både de aktuella bolagen och hos dess företrädare. Två välrenommerade bedrägeriexperter gjorde en bedömning av bolagsstrukturerna. Deras granskning resulterade i

starka varningar när det gällde flera av bolagen. Av inslaget framgick att A inte ville medverka i inslaget men att han när det gällde de aktuella bolagensandel inte haft anledning att misstänka några oegentligheter.

Respekt för privatlivet

Som framgår av inslaget har SVT inte berört A:s privatliv, utan granskat hans agerande som riksdagsledamot och företrädare för privata företag som marknadsför sig – bland annat med hjälp av hans goda namn. Det har enligt SVT ett starkt allmänintresse att en profilerad politiker valt att engagera sig med personer som har ekobrottsdomar, mångmiljonskulder och näringsförbud i bagaget – i bolag vars bokföring dömts ut av revisorer och som marknadsför sig med falska påståenden. Bolagen bedöms försöka bygga respektabla varumärken inom delvis högteknologiska sektorer inför kommande partners, investerare och kunder, vilket kvalificerade bedrägeriexperterna i inslaget hissade varningsflagg för eftergranskning. A:s speciella inriktning mot ny teknik inom finans- och valutavärlden gör honom både intressant för bolagen – och relevant att granska.

Han beskriver själv i ett av sina svar till redaktionen hur han ”vid flera tillfällen haft diskussioner med direktionen i Sveriges Riksbank när det gäller kryptovalutor”. Och inte bara Sveriges Riksbank, han har ”pratad mycket om både inom OECD och IMF/Världsbanken på seminarier och konferenser, därtill har jag konsulterats av ett flertal nationer och centralbanker angående detta”. Enligt redaktionen är det en naturlig del i granskningsuppdraget att granska en sådan politikers och företagens agerande kring bolag som marknadsför sig med utfästelser om just den nya tekniken. Redaktionen bedömning var att granskningen var relevant.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SVT ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (13 § i sändningstillståndet). Kraven på opartiskhet och saklighet tillämpas enligt granskningsnämndens praxis i princip fullt ut på programledare, reportrar och andra som genom sin ställning i ett program kan uppfattas som företrädare för programföretaget. Med hänsyn till den vidsträckta yttrandefriheten kan kraven ställas lägre i fråga om intervjuade, debattdeltagare och andra så kallade tillfälliga medverkande. Om allvarig kritik riktas mot en klart utpekad part ska dock den kritiserade få bemöta eller kommentera kritiken. Som regel ska detta ske i samma program eller inslag.

Av betydelse för bedömningen är också bestämmelsen om att SVT ska stimulera till debatt, kommentera och belysa händelser och skeenden samt granska myndigheter, organisationer och företag som har inflytande på beslut som rör medborgarna (8 § i sändningstillståndet). Dessa skyldigheter innebär enligt granskningsnämndens praxis att ett program eller inslag kan ha en kritisk

infallsvinkel utan att strida mot kravet på opartiskhet. Med kommentarskyldigheten följer ett visst utrymme för värderande omdömen.

SVT ska utöva sändningsrätten sakligt och med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (14 § i sändningstillståndet). Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

SVT ska respektera den enskildes privatliv i programverksamheten om inte ett oavvisligt allmänt intresse kräver annat (15 § i sändningstillståndet).

Bestämmelsen är avsedd att ge skydd för den personliga integriteten. Den tillämpas även i fall med namnpublicering vid brott eller misstanke om brott.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Opartiskhet och saklighet

Enligt granskningsnämndens mening är inslagets granskning i linje med programföretagets skyldighet att belysa och granska. Att inslaget handlade om att A under sin tid som riksdagsledamot valt att engagera sig i bolag som två bedrägeriexperter varnade för innebär inte att inslaget i sig strider mot kravet på opartiskhet. Av handlingarna i ärendet framgår att A före sändning fick möjlighet att kommentera de påståenden som berörde honom. Vidare framgår att redaktionen sökt A i syfte att få en tv-intervju med honom men att han avböjde. Nämnden noterar att A:s ståndpunkt i fråga om varför han valde att engagera sig i de aktuella bolagen redovisades i inslaget. Mot den bakgrunden anser nämnden att inslaget inte heller i detta avseende strider mot opartiskhetskravet.

Nämnden anser inte att inslaget strider mot kravet på saklighet.

Respekt för privatlivet

I inslaget förknippades A med förmodade oegentligheter. Mot bakgrund av A:s roll som före detta riksdagsledamot, samt att A påbörjade sitt engagemang i bolagen under sin tid i riksdagen, får A anses ha haft en sådan ställning i samhället att intrånget krävdes av ett oavvisligt allmänt intresse. Inslaget strider därför inte mot bestämmelsen om respekt för privatlivet.

Övrigt

Nämndens granskning utgår från radio- och tv-lagen och de sändningsvillkor som gäller för programverksamheten. Dessa bestämmelser innehåller ingen reglering av yrkesetiska frågor eller omständigheterna kring tillkomsten av ett program. Vad A bland annat uppgett om att inslaget skulle ha utförts på något slags uppdrag med syfte att skada honom lämnas därför utan åtgärd.

Detta beslut har fattats av Dag Mattsson, Clas Barkman, Bo-Erik Gyberg, Gunnar Springfeldt och Kristina Åberg efter föredragning av Karin Lundin. I beredningen av ärendet har även handläggaren Rasmus Gedda deltagit.

På granskningsnämndens vägnar

Dag Mattsson

Karin Lundin

Originalhandlingen med namnunderskrifter förvaras hos myndigheten.